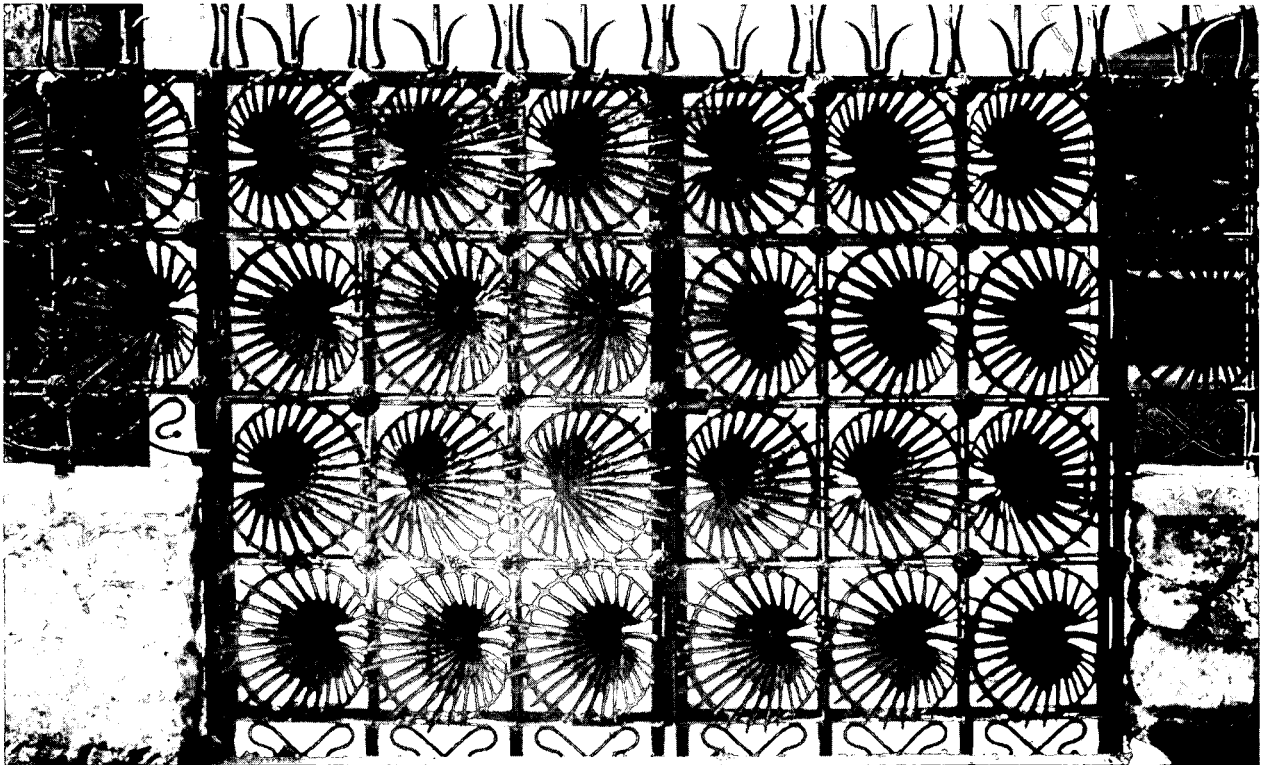

In het smeedwerk ontmoeten schoonheid en ambacht elkaar

In zijn essay 'Edelsmid eerste der ambachten' schreef *Prof. Dr F. van der Meer* dat *Homerus* telkens weer zijn spannendste episodën onderbreekt omdat hij niet kan nalaten een klein kunstwerk in edelmetaal te beschrijven; *Homerus* weidt dan uit over de onderdelen en het vakmanschap van het kunstwerk en niet zelden noemt hij de naam van de edelsmid *Hephaestus*, *Afroditë's* gemaal.

verde de Spaanse architect *Antonio Gaudi* (1852-1926) belangrijke bijdragen aan het decoratieve smeedwerk. Ook de Belgische architect *Victor Horta* (1861-1947) heeft veel en boeiend siersmeedwerk toegepast in zijn *Jugendstil* gebouwen. In het werk van de

Hek Park Güell in Barcelona.
Architect: A. Gaudi

Prof. van der Meer wijst er op dat het in het eerste en edelste der schone ambachten niet gaat om de kostbaarheid maar om de fijne bijzonderheid, de verfijnde volmaaktheid in een bijna onvergankelijk materiaal, in het smeedwerk.

Onder smeden verstaat men de eigenschap om aan het tot gloei-hitte gebrachte ijzer door hamerslagen, buigen en wringen elke gewenste vorm te geven. Op het aanbeeld van de smid is het ijzer met hamer en beitel te verlen-gen of te verdunnen, te stuiken en te splitsen, terwijl verschillende tot gloei-hitte gebrachte stukken ijzer tot één ge-heel zijn te lassen.

Het is aan de kunsthistoricus in te gaan op de werken van de kunstsmeden voor wat betreft zwaarden, sie-raden, kelken, monstransen doopvont-en en kronen; daartoe is een bezoek aan het ijzer-museum in *Rouen* zeker de moeite waard.

Een architect dient zich te beperken tot het smeedwerk in de architectuur, zoals sloten, deurbeslagen, bouwan-

kers, balkonhekken, trapbalustraden en hekwerken.

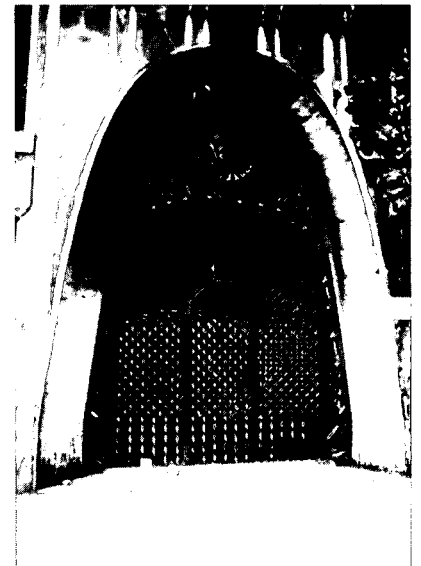
Hoewel de Egyptenaren, de Grieken en de Romeinen het ijzer reeds kenden, toch konden zij het alleen met grote technische moeite winnen. In de loop der eeuwen heeft zich het merkwaardige voorgedaan dat naarmate de vervaardiging van het metaal van de edelsmid door de voortgaande ontwikkeling van de techniek eenvoudiger werd het ambacht in verval raakte. Dat was beslist niet alleen het gevolg van de afschaffing van het gildewezen in de 18e eeuw, maar vooral door de steeds groter wordende vraag van een toenemende bevolking naar siersmeedwerk. Uit onze samenleving is daarom de machinale productie niet meer weg te denken.

De prachtige smeedwerken van de Romaanse, de Gotische en de Barokke kunst mogen als voldoende bekend worden verondersteld zodat in het beknopte kader van dit artikel alleen aandacht wordt geschonken aan het smeedwerk van de laatste honderd jaar.

Rond de eeuwwisseling heeft vooral de *Jugendstil* prachtige siersmeedwerken voortgebracht. In het bijzonder le-

Oostenrijkers *Otto Wagner* (1841-1912) en *Josef Olbrich* (1867-1908) is veel aandacht geschonken aan het smeed-

Ingangspoort in vorm van parabool bij het Güell-paleis in Barcelona van A. Gaudi

Trap met hekwerk in woonhuis aan Wilhelminapark te Breda. Architect: prof. F.A. Eschauzier

werk; een hoogtepunt van het Jugendstil smeedwerk vormt de uit 3000 vergulde laurierbladen bestaande koepel – met een doorsnede van vijf meter – boven de hal van het Weense *Secession-museum* van *Olbrich* (1898). Maar zelfs in het zoveel stillere werk van de Schotse architect *Charles R. Mackintosh* (1868-1928) en van de Zweedse architect *Ragnar Östberg* zijn originele smeedijzeren details te bewonderen.

Uit al deze voorbeelden blijkt dat ondanks de industriële vormgeving het handwerk van de ambachtsman gelukkig nog altijd zijn bestaansrecht heeft behouden. Dat handwerk wordt immers juist in ere gehouden als reactie op de mechanische productie. Wel worden in de moderne bouwkunst balconhekken meestal gemaakt van staande balusters van rondijzer of stripijzer en trapbalustraden van enige staven evenwijdig aan de trapbomen of van staande standaardbalusters.

Hekwerken worden samengesteld uit ijzeren handelonderdelen. Maar als reactie op deze door de industrie te leveren producten heeft architect *ir J. Vegter* aan zijn Provinciehuis te Arnhem een balconhek van siersmeedwerk toegepast. *prof. F. A. Eschauzier* ontwierp in een villa te Breda een sierlijke trapbalustrade en architect *H. Knijtijzer* maakte voor een klooster te Babberich een hekwerk dat samengesteld is uit zeven aren – drie gerstearen en vier roggearen – als een Remonstrantse vertaling van de *Menorah*, de zevenarmige joodse kandelaar.

Zo ontmoeten ook in het hedendaagse siersmeedwerk schoonheid en ambacht elkaar opnieuw.

Geen gesloten hekwerken meer voor winkelpanden

Onlangs richtte het wijkcentrum 'D'Oude Stadt' weer eens een verzoekschrift aan het gemeentebestuur van Amsterdam betreffende de hekwerken voor winkelpanden (de zogeheten rol-luiken). Weliswaar is er begrip voor de bescherming van winkelruiten tegen beschadigingen door verslaafden en criminelen, maar de functionaliteit van het hekwerk behoeft daarom nog geen vijandig karakter te hebben. De hardheid van de dichte hekwerken doet toch wel ernstig afbreuk aan de sfeer van de monumentale binnenstad. Die hardheid moet ook op de vele toeristen die Amsterdam bezoeken een sombere en ongunstige indruk maken.

Het voorstel van het wijkcentrum 'D'Oude Stadt' is om de huidige hekwerken te vervangen door sierend hekwerk in het bijzonder in de omgeving waar de historische panden het stadsgezicht bepalen. Daarom wordt gevraagd financiën vrij te maken om het idee van sierend hekwerk te realiseren. De Bond Heemschut wil dit verzoek

gaarne ondersteunen. De vraag rijst echter of het niet wenselijk is om in plaats van het toch wel kostbare sierend hekwerk over te gaan tot het bevorderen van meer opener hekwerken. Deze kunnen stellig ook worden samengesteld uit standaard producten. Zulke hekwerken zullen als zodanig het straatbeeld minder schade berokkenen dan de naargeestige gesloten winkelschermen. De bescheiden financiële handreiking die de gemeente Amsterdam winkeliers op dit punt doet zou vergroot moeten worden b.v. door bijdragen uit het stadsvernieuwingsfonds.

H. Knijtijzer is architect BNA te Amsterdam.

Balkon met hekwerk aan noordgevel Provinciehuis te Arnhem. Architect: J. Vegter

